

Språkutveckling

Catarina Sjöberg
Leg logoped

Läs mer i boken

Språkleka i förskolan; Gothia fortbildning 2018

Språkstörning 3-7år; Gothia fortbildning 2020

Illustrationer från Teresa Tingbrand,
”ett päron till morsa”

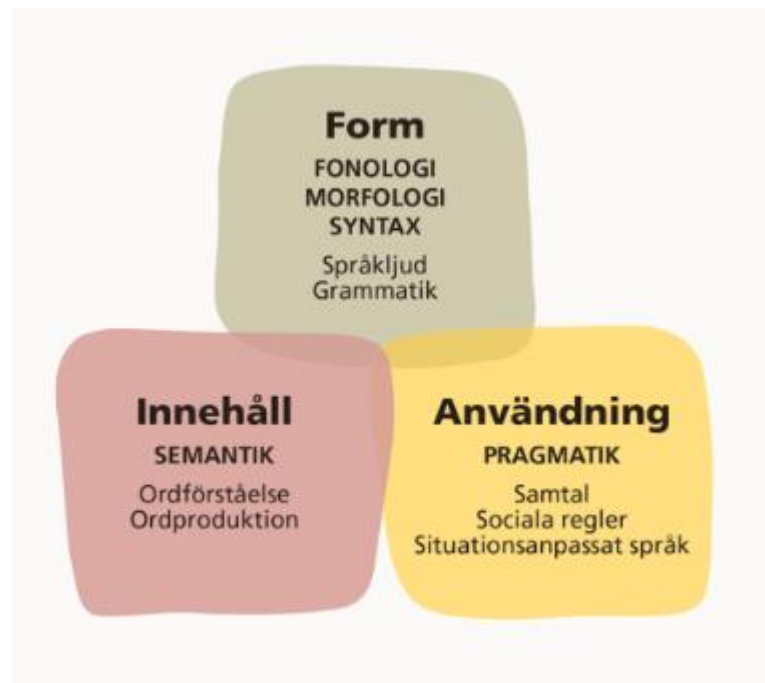

BVC

- ▶ **Primärpreventiva arbetet – föräldrasamtal**
- ▶ Språklekar i vardagen, när som helst, var som helst
- ▶ Skapa förutsättningar för barnet att uppfatta signalerna
- ▶ Taltid / special time
- ▶ Tempo
- ▶ Stimulans
- ▶ Överstimulans
- ▶ Barnvagnen, apparater, ljud/ljus/intensitet...
- ▶ **Sekundärpreventiva arbetet**
- ▶ Språkliga bedömningar
- ▶ Följer barnet det ålderstypiska?
- ▶ Kontroller på bvc
- ▶ 6 mån, 10 mån, 18 mån, 2 år, 3år, 4 år, 5 år
- ▶ Kontakt med barnomsorgen
- ▶ Vidarremittering
- ▶ ÖNH, bvc psykolog, logoped, habilitering, BUP...

Språkstörning

- DLD – Developmental Language Disorder
- 16 % av förskolebarn remitteras till Hallands logopedmottagning.
- Språkstörning en vanlig funktionsnedsättning, två i varje skolklass
- 50% av elever med språkstörning/DLD har även dyslexi
- 50 – 60% av NPF har språkstörning
- Grundas av en neurolingvistisk orsak som påverkar de språkliga domänerna
- Ärflighet för språklig påverkan är stark.
- Språkstörning ett paraplybegrepp och kan innebära flera olika påverkan.
- För de flesta är det en livslång påverkan men språkstörning förändras över tid.

Oralmotorik och ät - utveckling

Svårigheter med suga/svälja – titta bland annat på kroppställning.

Barnet liggande

Barnet mer sittande

Alla barn utvecklas olika

Vissa springer av sig själv, en del behöver vila och stabilisera sig innan de tar nästa steg och andra behöver stöd och draghjälp för att komma vidare.

Teresa Tingbrand

The still face experiment

- <https://www.youtube.com/watch?v=apzXGEbZht0>

Babytiden

Anknytning och ögonkontakt

Babyn tittar och lyssnar - Härma
babyn och **vänta** in reaktionen

Ögon, Leende & Joller

Rörelse och motorisk stabilitet

Babytalk – rösten och
språkmelodin

Förstå tolka och härma gesterna
och Kommentera vad som händer

Tittut dialoger

Sånger och ramsor

Reagera på:
Svårt med ögonkontakt
Tar inte initiativ till kommunikation
Lyssnar inte när man pratar med barnet.
Tyst eller entonigt joller
Bara vokalisering, jollrar inte med munnen

10 månader – titta på...

Rikshandboken

- Barnet imiterar inte lek med klossar.
- Barnet söker inte efter bollen när du gömmer den.
- Barnet följer inte din instruktion.
- Barnet tycker inte att tittutleken är rolig.
- Barnet har inte stavelsejoller (och ljud)

Fundera även på barnets

- Anknytning och ögonkontakt
- Äter suger och sväljer bra
- Intresserad av omvärlden
- Allmän motorik och rörelsemönster (kan de upptäcka själv)

1 – 2 år

Man tar in hela världen och provar att göra sig förstådd.

Man förstår lite & gissar sig till resten, man testar och provar och förstärker det som funkar.

Gester, joller och fysisk kontakt

Frågar – Vad heter det?

Man börjar ”prata” på det sätt man kan med

Jollerord

Teckenord & TAKK

Ljudenliga ord

Förenklade ord och uttryck

Språkliga melodier

Reagera om barnet har:

Svårt med ögonkontakt

Inte tar initiativ till kommunikation

Inte använder ljudenliga ord och förenklade ord

Låter entonigt, har inte varierade språkmelodier

Pekar inte och visar inte

Lyssnar sällan på vad som sägs utan tittar mest för att få information.

Teresa Tingbrand

18 månader – att titta på

Rikshandboken

- Barnet talar inte 8-10 ord
- Barnet förstår inte fler än 8-10 ord
- Barnet förstår inte enkla instruktioner
- Barnet leker inte låtsaslek

Titta även på

- Kommunikativ anknytning vuxen och barn
- Är barnet med på gemensamt fokus
- Att barnet pekar, låter, visar o tecknar/gestikulerar
- Språkförståelse inte bara situationsförståelse
- Låter varierat
- Leker och härmar

18 månader att prata om...

- Skillnaden mellan språkförståelse och situationsförståelse
- Att leka med språkförståelsen, små uppdrag, uppmaningar, hjälpa mig
- Vara en långsam sportkommentator – tolka och kommentera
- Svara på e de? Berätta vad saker heter.
- Bygga vidare på barnets tal och uttryck, lägg er på nivån över barnet
- Upprepa ordet x 3
- Dela fokus – genom böcker, genom verkligheten – titta där
- Golv lekens fördelar, anknytning, språk, närvaro, motorik...

2 – 3 år – att titta på

Rikshandboken 2,5 år

- Ordförråd på färre än 25 ord
- Saknar tvåordssatser
- Inte förstår enkla uppmaningar
- Föräldraoro kring barnets tal- språk- och kommunikationsförmåga
- Barn som har 25-30 ord eller medverkar dåligt men verkar förstå bra ska följas upp vid 3 år.

Rikshandboken 3 år

- Barnet saknar treordssatser
- Barnet inte förstår uppmaningar i två led
- Barnet är så svårförståelig för familjen så bara en förälder eller syskon förstår.

24 månader – att prata om

- Berätta enkla sagor
- Prata enkelt om vad man gjort under dagen
- Upprepa vad barnet säger – lite mer, långsamt och rätt
- Leka samarbetslekar, bredvid lekar
- Låta barnet vara med, ge små uppgifter.
- Svara på varför det? Utveckla ordförrådet
- Färger, 1-3, kroppsdelar
- motsatser stor – liten
- Prepositioner i, på, under
- Pronomen jag, min, du, din

2-3 år

Papegojpratet kommer med ordexplosionen

Fler ord ger korta meningar

Inlärda fraser kan vara perfekta

Leken är mer tillsammans och man härmar varandra utan så mycket prat

Huvudord och småttisord (små ord i meningen)

negationer och pronomen
prepositioner och färger

Varför det? Hur hör saker och ting ihop, ko och katt är båda djur. Brumbrum och tut tut är båda bilar:

Reagera om barnet:

Fortsätter med enkelt joller

Inga eller få ord

Visar/pekar och tar dig i handen istället för att prata

Försöker inte härma och säga efter

Förstår inte instruktioner så väl

Det barnet säger är svårt att förstå

Leker enkla och ofta motoriska lekar

3-4 år

Samlar på sig ord och fler ord ger längre meningar

Fler småttisord och böjningar ger fler och fler tokiga uttryck

Man springer mer vilt och behöver fler ord för att klara att leka och sen klara av att berätta...

Man behöver vila i
trygghet och rutiner;
i kärlek och mys och
genom att få prata av sig.

Om du inte förstår eller blir förstådd – hur blir det då?

Reagera på om barnet har:

Få ord

Svår att förstå – enkelt uttal

Korta meningar

Inga variationer i meningarna

Inga variationer bland orden

Barnet leker enkla lekar

Barnet har svårt att följa längre instruktioner

3 år att titta på

- Treårs test M. Westerlund
- Barnet har börjat prata med många ord och helst 2-3 ordsmeningar
- Barnet förstår verbala uppmaningar och instruktioner
- Barnet gör sig förstådd inom familjen men inte alltid utanför

3 år att prata om

- Biblioteket – läsa ihop
- Leka – ner på golvet
- Ord i vardagen – sätt namn på allt, börja sortera upp orden i kategorier, förklara och berätta varför
- Prat-tid tillsammans
- Stamning – kontakta logoped

4-5 år

Man blir oftast förstådd

Man hittar på och skapar historier

Man leker med språket och leker med hjälp av språket

Orden blir fler och sorteras på alla sätt man kan

400 frågor om dagen
Läs läs läs
svara svara svara

Hur hör världen ihop?

Reagera på om barnet:

Få ord och korta meningar

Fel ordval och svårt att hitta ord

Få språkljud och många förenklingar

Anpassar sig inte till den de pratar med

Leker inte rollekar eller prat-lekar

Svårt att förstå instruktioner och missuppfattar

Teresa Tingbrand

4 år - att titta på

Rikshandboken - Remiss skickas till logoped om barnet

- Inte verkar förstår talat språk
- Inte förstås av andra än familjen
- Har en försenad/avvikande språkljudsutveckling
- Har en försenad/avvikande grammatisk utveckling
- Har försenad begreppsutveckling

Språkfyrn

- Om antal rätt är 32p eller färre betraktas det som ett utfall och remiss till logoped ska övervägas.
- Språkfyrn fångar även upp barn med andra svårigheter än med språkstörning. Om barnet har utfall på många uppgifter och särskilt när det gäller uppgifterna 33-37, ska vidare utredning övervägas .
- Om barnet har andra svårigheter t.ex. långsam utvecklingstakt, hög aktivitetsnivå, neuropsykiatriska svårigheter. Tänk på att utredning kan fördröjas om det endast skickas remiss till logoped.
- Det är alltid bra att kontakta pedagog i förskolan för att få ytterligare information om barnet och öka samverkan mellan föräldrar, BHV och förskola.
- Lek och samspel, fråga om barnet leker rollekar
- Barnet ska vara förståelig och kunna berätta och beskriva enkelt.

4 år att prata om

- Bibliotek – läs,läs,läs
- Prata om er dag, lyssna och brodera ut, vad händer sen...
- Bordspel och turtagning
- Sitt med vid tv-spel och skärmtid
- Svara på 1000 frågor
- Förklara och förtydliga
- Räkna, färger, ord...

5-6 år

Idag, i morgon, igår

Prata med mig, lyssna på mig, klura med mig,
varje dag.

Språket är nu nästan rätt

Hitta på och funderar och lever i verkligheten
och fantasin

Ljuger och använder språket för att påverka sin
vardag.

Bygg vidare på sagorna, tänk om ...

Siffror, bokstäver, läsa och skriva på sitt eget sätt.

Hur kan det vara så här?

Så tycker inte jag det ska vara!

Reagera om barnet har:
Svårt att förklara vad de menar
Ordval
Meningsbyggnad
Uttal och artikulation
Svårt att leka tillsammans
Får aldrig bestämma i leken
Missuppfattar
Kör sitt race utan att samspela

5 år att titta på

- Berättar fritt om en bild, fantiserar mycket.
- Pratar "rent" förutom r, sj, tj-ljud
- Pratar långa meningar och an berätta och beskriva vad som hänt
- Leker med siffror och bokstäver, lekläser och lekskriver, kan skriva sitt namn
- Ljuder och hittar på
- Rollekar, leker med språket och om språk. (min mamma pratar minilandska (småländska)
- Varför är det så här, det vill inte jag, kan det vara så här istället?

Flera språk samtidigt – hur funkar det?

- Majoriteten av **världens barn** pratar mer än ett språk.
- Flerspråkighet medför aldrig en språkstörning
 - **Språkstörning slår på alla** språk, barnet kan inte ha en språkstörning bara på svenska och inte på modersmålet.
- Språken **utvecklar varandra** – de utvecklas inte var för sig.
- För att lära sig ett språk måste barnet **exponeras** tillräckligt mycket för det. Ju fler minuter, ju starkare språk.
 - Hur mycket tid är de på förskolan egentligen och hur mycket tid pratar de svenska där?
- Självklart ska varje förälder prata "sitt" språk med sitt/sina barn. Man måste kunna uttrycka **nyanser** – skillnaden mellan mjukt och fluffigt?
- Språk lär man sig bäst när det finns **ett behov** och språket används **funktionellt**.

Högläsning – på alla sätt ni kan

Million word gap,

1 bok om dagen

Då får barnet 287000

fler ord

5 böcker om dagen får

barnet 1,4 miljoner fler

ord än de barn som inte

blir lästa för

